



<https://helda.helsinki.fi>

Nuorten päihdeongelmien hoito

Marttunen, Mauri

2007

Marttunen , M & Lepistö , J 2007 , ' Nuorten päihdeongelmien hoito ' , Kansanterveys :
Kansanterveyslaitoksen tiedotuslehti , Nro 3 , Sivut 10-11 . <
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210019133> >

<http://hdl.handle.net/10138/225843>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Nuorten päihdeongelmien hoito

Nuoren päihdeongelmaa tulee hoitaa jo sen varhaisvaiheessa. Päihdehäiriöstä kärsivällä nuorella on useimmiten monia ongelmia eri elämänalueilla. Hoito edellyttää siksi päihdehuollon, nuorisopsykiatrian, lastensuojelun ja koulujen oppilashuollon yhteistyötä. Vaikeasti päihdeongelmaisten nuorten hoitoon tarvitaan päihdehoidon ja nuorisopsykiatrian asiantuntemusta yhdistäviä hoitoyksiköitä

Nuoren päihdeongelman hoito tulisi toteuttaa avohoitona, sen tulee olla laaja-alaista, nuoren erityistarpeiden mukaan räätälöityä ja siinä tulee ottaa huomioon nuoren kehitysvaihe. Koska huomattavalla osalla päihdeongelmaisista nuorista on jokin muu samanaikainen mielenterveyden häiriö, kuten käytöshäiriö, depressio tai ahdistuneisuushäiriö, tulee nuoren päihdeongelmien arviointiin ja hoitoon liittää riittävä psykiatrinen arvio. Nuoren elämäntilanne tulee siksi arvioida kokonaisvaltaisesti, ja hoito tulisi toteuttaa päihdehuollon, nuorisopsykiatrian, lastensuojelun ja koulujen oppilashuollon yhteistyönä.

Nuorten päihdeongelmien hoitotutkimus on melko vähäistä, ja näyttöä on lähinnä erityyppisistä psykososiaalisista avohoitomuodoista, jotka voidaan jakaa yksilökeskeisiin joko yksilö- tai ryhmätaapaamisina toteutettuihin hoitoihin, perhekeskeisiin hoitoihin ja erilaisiin edellisten teoriataustaa tai hoitomenetelmiä yhdisteleviin yhdistelmähoitoihin.

Yksilökeskeiset hoitomuodot

Varhaisessa puuttumisessa ja hoidon aloitusvaiheessa voidaan käyttää motivoivaa haastattelua, jonka periaatteiden pohjalta on kehitetty muutosmotivaatiota vahvistava hoitomalli. Tässä luonteeltaan lyhyessä interventiossa otetaan huomioon nuoruusikään kuuluva itsemääräämisoikeuden ja itsenäistymisen tarve. Menetelmää on käytetty myös vahvistamaan nuoren hoitoon kiinnittymistä kognitiivisen käyttäy-

tymisterapian aloitusvaiheessa.

Kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan perustuvista nuoren sisäiseen muutokseen tähtäävistä hoidoista on saatu selkein tutkimusnäyttö. Päihdekäyttö nähdään opittuna addiktiivisena käyttäytymisenä, jota voidaan analysoida ja muuttaa kuten muutakin käyttäytymistä. Hoidossa pyritään tunnistamaan nuoren ympäristöön ja hänen kokemukseensa liittyviä käyttöä laukaisevia merkkejä. Tavoite on, että nuori oppii välttämään riskitilanteita ja löytämään vaihtoehtoisia tapoja selvitä niistä. Käyttäytymisen muuttamiseksi käytetään käyttäytymisterapeuttisia tekniikoita, kuten uusien selviytymistaitojen harjoittelua.

Perheinterventiot

Nuorten päihdehäiriöiden hoidossa on tutkittu eniten hoitoja, joissa perhesuhteiden ja -ympäristön merkitys päihdeongelmissa nähdään keskeisinä. Näissä hoitomuodoissa pyritään korjaamaan joko perheen rakenteellisia vääristymiä – esimerkiksi päällelleen kääntynyttä hierarkiaa tai vanhempien liiallista tai liian vähäistä puuttumista nuoren elämään – tai vuorovaikutuksen vääristymiä, kuten jomman kumman vanhemman liittoutumista nuoren kanssa toista vanhempaa vastaan. Käyttäytymisterapeuttisesti suuntautuneessa perheterapiassa pyritään luomaan positiivisia vahvistussuhteita mm. erilaisin sopimuksin ja harjoittelemalla toimivia kommunikaatitaitoja. Pelkästään perheen sisäiseen muutokseen tähtäävien hoitojen rajoitteena on, että nuoren yksilölliset

päihteiden käytön riskitekijät ja muuhun sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tekijät jäävät usein vähälle huomiolle.

Yhdistelmähoitot

Lähtökohdiltaan perhekeskeisissä yhdistelmähoitoissa katsotaan, että nuoren käyttäytymiseen vaikuttavat perheenssäisen vuorovaikutuksen ohella myös kouluun, ikätovereihin, muuhun yhteisöön ja kulttuuriin liittyvät vuorovaikutusprosessit. Yhdistelmähoitoista tutkituimpia ovat multisysteeminen terapia (MST) ja multidimensionaalinen perheterapia (MDFT). Näissä hoidoissa nuoren ja hänen perheensä hoidosta vastaa kaksi tai kolme terapeuttia, joilla on rajoitettu määrä potilaita kerrallaan hoidossa. Pääasiassa nuoren kotona tai koulussa pidettyjä tapaamisia saattaa olla etenkin hoidon alussa päivittäin, ja terapeutit ovat tavoitettavissa päivystysluontoisesti. Terapeutit voivat tavata nuorta yksin, perheenjäseniä eri kokoonpanoissa sekä tarvittaessa nuoren ystäviä ja muita verkoston jäseniä. Interventiot ovat pragmaattisia ja keskittyvät ”tässä ja nyt” -tilanteeseen. Nuoren muiden samanaikaisten psykiatristen ongelmien hoitaminen on oleellinen osa hoitoa.

Laitoshoidon tarve

Nuoren päihdeongelman laitoshoidon tulee tapahtua riittävän turvallisessa ja vaikuttavassa, mutta toisaalta ei liian rajoittavassa ympäristössä. Laitoshoitokin tulee ensisijaisesti järjestää yhteisymmärryksessä nuoren ja hänen perheensä



Kuvat: Jonna Vuokola

kanssa. Tarvittaessa jopa nuoren omasta tahdosta riippumatonta laitoshoidtoa on harkittava esimerkiksi silloin, kun nuori ei ole kyennyt avohoidossa lopettamaan vakavaa päihdekiekettä, hän käyttää suomensisäisiä huumeita, kun hänen vakavat vieroitusoireensa edellyttävät lääkkeitä tai kun hän tarvitsee sairaalahoitoa mielenterveyshäiriön tai vakavan itsetuhoisuuden vuoksi.

Voiko tutkittuja hoitoja soveltaa Suomessa?

Suomessa päihdeongelmien hoidon järjestämisestä vastaa kunta. Päihdeongelmaisia nuoria hoidetaan terveydenhuollossa, päihdehuollon yksiköissä ja sosiaalitoimessa. Päihdehuollon avohoidon erityispalveluja tarjoavat mm. nuorisoasemat ja A-klinikat, joihin nuori voi hakeutua myös oma-aloitteisesti tai vanhempiensa ohjaamana. Pääasiassa sosiaalitoimen alaiset nuorille tarkoitetut laitokset tarjoavat pysäytys- ja vieroitushoitojaksoja sekä pidempää kuntouttavaa laitoshoidtoa. Joissakin kunnissa on perustettu uudentyyppisiä yksiköitä, joissa arvioidaan ja hoidetaan sekä päihde- että mielenterveysongelmista kärsiviä nuoria.

Kuvattujen, tutkittujen hoitomallien siirtäminen sellaisinaan suomalaiseen järjestelmään voi olla epärealistista. Niille keskeisiä piirteitä ovat päihdehäiriöiden ja muiden samanaikaisten mielenterveyshäiriöiden huolellinen arvio ja hoito samanaikaisesti, hoidon laaja-alaisuus sekä hoidon tavoitteiden, hoitopäätösten, hoidon sisällön ja seurannan toteutus ammatillisesti ns. case management -periaatteen mukaisesti. Lisäksi hoidon resurssien tulee olla riittävät. Suomalaisen hoitojärjestelmän

rakenne, jossa nuorten päihdeongelmia hoidetaan sosiaalitoimessa ja muita mielenterveysongelmia terveydenhuollossa, ei ole omiaan helpottamaan hoitojen integroimista. Ainakin vaikeasti päihdeongelmisten nuorten auttamiseksi on paikallaan harkita yhteistyön tiivistämisen lisäksi myös päihdehoidon ja nuorisopsykiatrian asiantuntemusta yhdistävien hoitoyksiköiden perustamista. ●

Mauri Marttunen, *professori*
Kuopion yliopisto ja KYS, psykiatrian klinikka
tutkimusprofessori,
KTL, Nuorten mielenterveysyksikkö
Jaana Lepistö, *va osastonlääkäri*
HYKS, Lasten ja nuorten sairaala,
Peijaksen alue

Kirjallisuutta

1. Henggeler SW, Borduin CM. Family therapy and beyond: A multisystemic approach to treating the behavior problems of children and adolescents. Pacific Grove: Brooks/Cole 1990.
2. Lepistö J, von der Pahlen B, Marttunen M. Nuorten päihdehäiriöiden hoito. *Suom Lääkäril* 2006;61:2331-8.
3. Liddle HA, Dakof GA, Parker K, Diamond GS, Barrett K, Tejeda M. Multidimensional family therapy for adolescent drug abuse: Results of a randomized clinical trial. *Am J Drug Alcohol Abuse* 2001;27:651-88.
4. Lönnqvist J, Marttunen M. Nuorten päihdeongelmien hoito. *Duodecim* 2001;117:1585-90.
5. Vaughn MG, Howard MA. Adolescent substance abuse treatment: A synthesis of controlled evaluations. *Research on Social Work Practice* 2004;14:325-35.



Uusi julkaisu

Pirkola T, Lepistö J, Strandholm T, Marttunen M. Nuorten päihdehäiriöiden ja samanaikaisten muiden mielenterveyshäiriöiden arviointi ja hoito. Tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Kansanterveyslaitoksen julkaisu, B3/2007. 21 sivua. ISBN 978-951-740-685-7. Ilmaiseksi verkossa osoitteessa: <http://www.ktl.fi/portal/2920>